

tányának gondjaira volt bízva, még a XVI. elején is sok költségre volt szükség, hogy ha teljesen megvédeni nem is lehet, legalább a pusztításokat meg lehessen torolni. S bizony, a mint az oklevelek bizonyítják, Zrínyi Miklós a császári és királyi pénztárból nem valami pontosan kapta a pénzt. Így történik aztán, hogy erőszakoskodásai miatt nem egyszer vagyon és fővesztésre ítélik s csak az országbíró, Nádasdy János közbelépte menti meg.

Utódainak is sok bajok van, míg atyjok sokszor igen is bonyodalmas csereszereződéseit s más kötelezettségeit lebonyolítják, de a szerencse és ügyességök s kivált atyjok és magok érdemök mindig segítségükre jó.

Kíváncsian várjuk a harmadik kötetet, mert ez a második kötet is csak 1602-ig terjed. Még a költő Zrínyi Miklós hátra van, igaz, hogy erről a korszakról már többet tudunk, de azért nagy előny lenne, ha úgy rendezve állana rendelkezésre, mint a két megjelent kötet anyaga.

Domján István.

Überweg bölcelettörténete.

Friedrich Überweg's Grundriss der Geschichte der Philosophie. Achte, mit einem Philosophen- und Litteratoren-Register versehene Auflage, bearbeitet und herausgegeben von Dr. Max *Heinze* ord. Prof. der Philosophie an der Universität zu Leipzig. 4 kötet. Berlin (E. S. Mittler & Sohn) 1894—1898. Ára 27 márka.

Überweg bölcelettörténete előző kiadásaiából sokkal ismeretesebb, mintsem annak behatóbb ismertetésével kellene foglalkoznunk. Csak jelezni kívánjuk a monumentális mű 8-ik kiadásának megjelenését, mely immár egész teljességében forog közkézen. Kiadásainak nagy száma igazolja annak hasznavehetőségét. Hisz bibliographiai teljesség és megbízhatóság tekintetében páratlanul áll e nemben az újabb bölcelettörténeti irodalomban.

Az előző 7 kiadással szemben a 8-ik 3 kötetről 4-re emelkedett, a mennyiben az átdolgozó, *Heinze* lipesei tanár a Kant utáni bölceletet egy külön kötetben dolgozta fel. Lázás munkásság folyik Németországban a bölcelettörténeti irodalom terén, a mit főleg a *Stein*-féle „Archiv für Geschichte der Philosophie“ s a *Vaihinger*-féle „Kantstudien“ speciál-kutatásainak lehet köszönni.

Az I. kötet, mely az ókori görög-római bölceletet tárgyalja, csak kevés részleteknél különbözik az előző 7 kiadástól. Mindössze terjedelmesebb lett az i. v. újabb irodalmi termékek feldolgozása miatt. E téren első rangú mesteri művel ajándékozta meg *Zeller* a tudományos világot.

Már a II. kötet, mely az egyházi atyák s a középkori scholastikusok bölceletét tárgyalja, lényegesen eltér az előző kiadásoktól. *Baumgartner* freiburgi, *Wehofer* római és *Lasson* berlini tanár speciál-studiumai meglátszanak a középkori bölcelet tárgyalásánál. Az egyes

részletkérdéseknél Baur és Erdmann alapos munkái sem kerülték ki az ismert nevű átdolgozó körültekintő figyelmét.

A III. kötetet az előző kiadásokkal szemben 2 részre osztotta az átdolgozó, melynek elseje a Kant előtti és kanti, másika pedig a Kant utáni bölceletet tárgyalja. Az anyag óriási halmaza igazolja e kettéválasztást, mivel ma már túl vagyunk azon, mintha az újabbkori bölcelet Hegelnél végződne. Erdmann volt az első, ki a Hegel utáni bölceletet külön tárgyalta „Grundriss der Geschichte der Philosophie“ cz., immár 4 kiadást ért művében.

A Kant előtti bölceletet 3 szakaszban tárgyalja, melynek elseje a renaissance bölceletét, másika a Kant előtti empirikus és idealistikus rendszereket, harmadika pedig a kanti criticismust ismerteti. Saját tanulmányai, de különösen Dilthey speciál-kutatásai alapján csakugyan lényegesen „javult és bővült“ e kötet az előző 7 kiadással szemben.

Végül a III. kötet második része a Kant után föllépett rendszereket és a jelenkor bölceletét tárgyalja. Ruyssen, Credaro, Hicks, Curtis, Geyer, Lutoslawski, Zaba, Vaihinger és e sorok írója (a magyar bölceletnél) voltak neki segítségére „a külföld bölcelete“ megírásánál, mely ily terjedelmesen egyetlenegy bölcelettörténeti tankönyvben sem található. Főleg a magyar bölcelet 4 lapot kapott az előző kiadások 2 sorával szemben. Egy újabb kiadásnál lesz gondunk reá, hogy a hazai kritikái ismertetések figyelemre méltó megjegyzéseit kellőleg értékesíthessük.

Valóban eseményszámba megyen Überweg-Heinze bölcelettörténeti műve legújabb kiadásának a megjelenése az újabb bölcelettörténeti irodalomban, a melynek egyetlenegy tud. könyvtárból sem volna szabad hiányoznia. A német nehézkes, bonyodalmas és szövevényes philos. könyvektől eltérőleg úgy Überweg, mint annak átdolgozója könnyen és élvezhetően ír, s a sor alatti irodalmi és történeti jegyzetek valóságos kincses bányái a philosophia studiumának.

Végül még megemlítjük, hogy az egyes kötetek végén található név- és tárgymutató nagyon megkönnyíti e terjedelmes és tartalmas mű használatát. Vajha ez a mű is hozzájárulna a magyar philos. irodalom megtermékenyítéséhez.

(Eperjes.)

Dr. Szlávik Mátyás.

Corpus Nummorum Hungariae.

Magyar egyetemes Éremtár. I. kötet: Árpád-házi királyok kora A magyar tudományos Akadémia archeológiai bizottsága megbízásából írta dr. Réthy László, I. tag. Budapest, 1899. 40 l. 18 tábla.

Az archeológiának numismatikai ága egyik legfontosabb segédtudománya a történelemnek. Mindig hű kísérője annak. A numismatikai emlékek magukon viselik koruk bélyegét; hűen tüntetik fel koruk népeinek műveltségi állapotát, izlését s az általok, vagy reájok gyako-